

МОНАШТВО

АНЂЕЛСКИ ЧИН И АНЂЕЛСКИ ЖИВОТ, ОСТВАРЕН У МАТЕРИЈАЛНОМ ТЕЛУ

„И сваки који је оставио кућу, или браћу, или сестре, или оца, или матер, или жену, или дјецу, или земљу, имена мога ради, примиће сто пута онолико, и наследиће живот вјечни.“

(Мт. 19,29)

авремени човек данас, углавном врло мало зна о монаштву, За њега је то велика непознаница, коју не схвата и не разуме.

Зашто је то тако? Зашто данас многи људи гаје у себи непомирљивост, несхватале, па чак и мржњу према монаштву? Проглашавају га да тобож није „природни“ начин живота, да се коси са некаквим природним законима. Зато би се требало запитати: А који је то природни начин живота? Зар је то живот у овом обновљеном Вавилону, у овом демонизираним друштву у коме саблазан и безумље просто приморава човека да се одрекне вечности и да се са страшћу погрузи у твар?

Међутим, није свет сам по себи зло, он је дар Божији и као такав није никада препрека за спасење. Сами људи, злоупотребили су своју слободу и наружили су свет, то дело Божије, створивши од њега обновљени Вавилон.

Данас људи, углавном, своју пажњу обраћају на свој овоземаљски живот. Обузети су развијањем свог положја на земљи, као да ће он вечито трајати и не размишљају о смрти и о вечности. Зато и не разумеју монашки начин живота.

Монах, или како сведочи стара српска реч, ИНОК, је онај који је ини, други и другачији у односу на овај свет. Инок сведочи да може да постоји бољи свет овде на земљи, лепши од овога, укаљаног грехом. Монах још, својим животом доказује да ће се наш свет преобразити светлошћу и благодаћу Новог Адама, Христа.

Човек свој прави живот, свој прави и природни начин постојања остварује тек у заједници са Богом, Бог је човека створио као боголико биће, створио га је на вечност, а не једино за пролазне, овоземаљске вредности.

Свет и све вредности у њему су дар Божји, Бог јесте створио свет смртним, пролазним и временим, али га је исто тако и призвао да учествује у спасењу кроз човека. Зато човек, као слободно биће може да изабере да ли ће да тежи вечности и заједничари са Богом и спасе себе и читав свет кроз себе или да ће да тежи једино за насладама овог смртног света и тако и сам живи за смрт.

Живот човека једино ако је проживљен ради Бога и са Богом је живот у свој својој пуноћи. Сви хришћани, још на своме крштењу дају завет да ће променити свој дотадашњи начин живота и окренути се једино ка вечности. Овај завет на крштењу потврђује и окретањем са запада на Исток и одрицање од сатане и делова његових. Зато, самим чином крштења, сви хришћани узимају на себе монашки подвиг. Сви почињу да живе једино за вечност. Међутим, монаси су они идеални хришћани, јер се труде да завете дате на крштењу заиста и спроведу у живот. Они својим животом сведоче да овај свет може да буде бољи, они су образ овога света савест човечанства и знак да није све изгубљено.

Монаси заснивају свој живот на пуној преданости себе богу; све у њему схватају, организују, преживљавају. Читаву своју личност темеље на Богу, кога не виде телесним очима, али који чврсто верују Његовом обећању о вечном животу. У томе је средиште и суштина монашког живота који извире из непрестане тежње за спасењем у васкрслом Христу.

Жеља за вечним животом у Царству Божијем је увек извор и разлог за прави хришћански живот, а самим тим и за монашки живот. Никако није у разочарењу, у пуком бекству из света или у избегавању обавеза, како то неки погрешно мисле.

Сви они који полазе на монашки пут, најпре долазе до сазнања да је све на земљи пролазно. Да смо сви ми на овој Земаљској кугли само гости и путници, „прелазна бића“, које на свом путу спасења треба да се обоголиче и тако спасу себе и читав свет кроз себе. После оваквих назнања, лако се одричу и удаљавају од оваквог грехом наруженог света и узимају на себе монашки посвиг да би могли хришћанске идеале да реализују несметано, и да својим животом посведоче да овај свет може да буде бољи, јер, по речима Св. Нила Синајског: „старање о земаљском смета души да се наслађује божанским добрима.“

Монах на монашком постригу, слично као на крштењу умире за овај огреховљени свет и ослобађа се смрти и ропства природним законима. Три завета које монах даје, завет послушности, девичанства и сиромаштва представљају обнављање завета крштења. Њима се обнавља обећање да ћемо престати да живимо а овај свет, да ћемо се окренути вечности.

Испуњавањем завета, кроз монашки подвиг, монах, долази до најсавршенијих, чистих и непоколебљивих врлина, једини циљ његовог живота је изграђивање богочовечанског лика у себи, односно уништавање свих својих грешних склоности, по речима ап. Павла: "јер свукосте старога човјека са делима његовим, и обукосте се у новог, према лику Онога који га је саздао." (Кол.3,9-10).

Аскеза или уздржавање, у монашком животу је неопходно сродство у борби са телесним страстима. Међутим, њен циљ није слабљење и умртвљавање тела, него постизање власти духа иад телом, овладавање духовном целобитошћу у унутарњим јединством.

Монах ослобођен од сваке привезаности за овај грехољубиви свет долази до једног сасвим другачијег начина постојања, духовног начина постојања.

Зато, по речима Св. Јована Лествчника: „Монах је човек ко се држи само Божјих заповести и речи, у свако време, на сваком месту, у сваком послу. Монах то је непрестано приморавање природе и неуморно бдење над својим чулима. Монах то је посвећено тело, ту су очишћена уста и посвећен ум. Монах је преболна душа, стално обузета сећањем на смрт, било да бди или да спава. Одвајање од света јесте хотимична мржња на оно што људи у свету хвале, и порицање природе ради постигнућа оног што је натприродно." (Св. Јован Лествичник, Лествица, О одрицању од светског живота, Београд, 1963.год. стр.18).

Послушношћу своме духовном наставнику, монах изражава своју послушност Божијим заповестима. Одрицањем од своје воље он постиже морално савршенству и стиче главну хришћанску врлину - смирење, која води бестрашћу. Највиши пример истинске послушности је сам Господ Исус Христос. Његова човечанска воља није противуречила вољи Очевој, То нам потврђује и саме Његове речи: "Јер сам сишао с неба да не творим вољу своју, него вољу Оца, који ме посла." (Јов. 6,38).

Други пример свете послушности је сама Пресвета Богородица, Пренапорочна Дјева Марија. Света Дјева слушајући благовест анђела да ће зачети и родити сина, који ће се назвати сином Највишега, са најдубљим смирењем одговори: „Ево слушкиње Господње - нека ми буде по речи твојој." (Лк. 1,38).

Испуњавањем завета девичанства или целомудрија, монах живи животом који се сравањује са животом анђела. Међутим, добровољна обавеза и обећање монаха да ће живети безбрачним животом, само је сполашња страна завета целомудрија. Прави девственик је само онај који се уздржава и душом и телом. Онај који у себи, поред телесног уздржавања, сузбија и самољубље, славољубље, лакомот, празнословије и друге страсти и поруке.

Основ целомудрености положио је сам Господ Исус Христос, јер је он једини научио људе да теже и узносе Богу и Собом дао прави пример монашког живота.

Најчистији пример невиности је Пренепорочна Дјева Марија, која је у својој детињој невиности посвећена Богу и постала основ ангеоског живота на земљи.

Целомудреност је врлина која олакшава уски и тешки пут који води у Царство Небеско. Он непрестано упућује речи целомудреника од земље ка небу јер по речима ап. Павла: "Које је неудата брине се за Господње, како ће угодити Господу; а која је удата брине се за овосвјетско, како ће угодити мужу" (1кор.7,34). Сиромаштво је још једно изузетно јако оружје на путу ка спасењу. Оно ослобађа монаха од свих земаљских блага и светских брига па он може слободани лако да се узноси све више и живи у висинама Царства Небеског.

Зато се монах и одриже добровољно од свих земаљских добара и привезаности ради живота у строго јеванђељском духу. Немогуће је спасавати душу, а мислити о свету, "Јер гдје је благо ваше, ондје ће бити и срце ваше", (Мт.6,21) рекао је спаситељ.

Главна делатност монаха је молитва. Она подиже дух човечији и чини да он живи у братству и љубави са другим људима. Чини човека личношћу. Кроз молитву,

човек упућује лице своје богу, као што се сунцокрет окреће Сунцу - извору живота и јединства.

Зато се љубав према богу монаха и монахиње изражава, пре света, у молитви и узраста од њихове молитве. Љубав њихова према свету изражава се молитвом за цели свет и за целу Цркву.

Све хришћане у цркви, били они монаси или мирјани повезује један живот у Христу, који може бити проживљен различито, али са једним циљем: испуњавање јеванђељских заповести. Зато монаштво, ма како то споља изгледало, никада није у Цркви представљало оделен, самосталан организам, него један јединствен организам Цркве, чија је глава Христос.

Монаштво у Православној Цркви у облику у коме данас постоји, појавило се почетком четвртог века после Христа.

Неки ову чињеницу користе да би рекли да је то нова појава, да ње није било у животу првих хришћана. Овакво разумевање једноставно није тачно. Монаштво као животни принцип као удаљавање и одрицање од света ради уништавања својих грешних склоности и обоголичења било је присутно и много раније, само се оно изражавало на други начин.

Своје упориште монаштво налази још у Старом Завету, наиме, у дохришћанском јудаизму монашка идеја одвајања од овог грехолубивог света била је присутна и то међу пороцима. Нападајући конформизам устаљене религије, пророци су развили духовност пустиње и радо одлазили у пустињу да би разумели управо суштину света и да би на најсуровијем месту могли да сведоче победу и силу Јахвеа.

У прва три века после Христа, у време великог гоњења хришћанства, хришћанске заједнице опет нису имале сталне установе монаштва као што их данас имају. Међутим, монашка идеја припремања за други Христов долазак бежањем у пустињу овога света, односно бежањем од овог мртвог и непријатељски расположеног света према Богу а не од самог света као дела Божијег била је итекако присутна и била жива реалност. Изражавала се најчешће кроз мучеништво крвљу.

Први хришћани су сведочили распетог и васкрслог Христа не само својим подвижничким животом, него су своје сведочење и смрћу потврђивали. Зарад заједнице са Господом, радо су се одрицали не само задовољства овога света, него и свог живота.

Почетком четвртог века, тачније 313. године, када је Цар Константин Миланским едиктом дао слободу вероисповедања, настала је нова ера за хришћане. Ера сигурности под царском заштитом. Није било више гоњења али је сада Црква била просто уљушкана у богатству и привилегијама. Хиљаде новообраћених верника, световног живота, просто је преплавило Цркву. Сви они су на крштењу давали завет да ће променити свој дотадашњи живот али практично ипак нису се сасвим окренули ка истоку.

Зато хришћанска заједница увиђа да мора да се сачува непромењеним карактер бежања у пустињу овога света. Мора ла се сачува просто идеја и пракса непривезаности за овај огреховљени свет да би Црква и даље била окренута једино ка Есхатону, ка будућим догађајима.

Овакво стање и потреба у Цркви било је повод за појаву монаштва. Слично пророцима у дохришћанском периоду, сада се појављују монаси, следбеници Св. Јована Претаче. Они обнављају пророчку службу старог Израиља и сведоче против посветовњачене Цркве.

Монаштво је у Цркви и тада, почетком четвртога века, као и уосталом и данас, предстаљало ону снагу која је Цркву спасавала од утапања у земаљско царство. Пустињаци, столпници и велике монашке заједнице увек су проповедале монашки идеал бежања у пустињу овога света. Тиме су подсећале хришћане, да је Царство Божије, Царство будућег света, а не социолошки и политички феномен у људској историји.

У православној Цркви, монаштво је поникло у Египатским пустињама и то као пустиножителство. Пустиње су биле оно природно прибежиште и пристаниште, за све оне хришћане који су желели да сачувају и развију у себи хришћанство у свој његовој сили. Родоначелник монаштва и велики узор отшелничког живота је Св. Антоније Велики. Његови следбеници монаси отшелници, били пустињаци, били затвореници водили усамљенички живот у колибама, пећинама, гробовима, крошњама дрвећа или на врховима стубова.

Други вид монашког живота је општежиће или монаховање у заједници са другом браћом. Ту монаси живе заједно и подчињавају се заједничком уставу у законито основаном манастиру. Његов оснивач био је Св. Пахомије Велики, крајем четвртог века.

Постоји и један вид монашког живота који је негде између пустињаштва и општежића. То је полупустињски или скитски живот. Организован је као лабаво повезана група малих насеобина од по неколико браће који живе под руководством Старца и само повремено се скупљају на заједничку молитву. Његов оснивач је Св. Макарије Египатски, такође у четвртом веку.

Устав монашког живота први је дао Св. Пахомије Велики. Међутим, коначни организациони утицај на монаштво имали су списи Св. Василија Великог, Његова правила за монахе прихватила је касније цела Источна Црква као обавезно руководство и поуку монасима. У Православном монаштву нема „редова“ као на Западу. Монах на Истоку је просто члан великог братства које обухвата све монахе и монахиње. Бројчана, духовна и интелектуална снага монаштва била је увек одлучујући фактор у Цркви. Монаштво је очувало основну есхатолошку димензију хришћанске вере и било носиоц правог хришћанског живота, јер садржи у себи опредељење једино за Царство Небеско. Бројност монаштва је показатељ и духовног стања једног народа или друштва јер из њега оно извире. Што је један народ духовно јачи, то је његово монаштво бројније. Некада, у доба Немањића, наши манастири били су изузетно бројни. То је било златно доба Србије у духовном погледу. Данас, међутим, иако је бројност монаштва далеко мања у односу на немањићко доба, ипак се може приметити да се у односу на последњих 50 година, задњих деценију две монаштво код нас буди и то највише међу младима образованим светом.

Разлог томе у суштини је исти као и пре двадесет или осам векова. То је жеђ и глад за Богом, јединим вечим извором Светлости и радости. Скоро сва човекова

Делатност последњих неколико векова била је усмерена на освајање космоса и материје на освајање спољних простора. Ова једностраност довела је до отуђења човека од његових унутрашњих простора, прогурала је дубину човековог Бића, која је по природи дубље и шире од космоса у коме живи. Оно што данас карактерише човека и свет у коме живи је стални немир и променљивост. Зато човек стално чезне за спокојством и миром кога и пре 2000 година и сада једино може наћи у Богу. Зато се многи данас враћају хришћанском животу, од којих неки на себе узимају и монашки подвиг, који је по речима старца Сампсона: „Свакодневно и свакодневно познање испразности људских страсти и ругове света то је тиха радост у сабраниости.“

Монашки живот у прошлости је имао велики значај у духовним, културним и социјалним сферама. Манастири су били наши "универзитети". Данас, међутим, када су монаси и поред свог одласка из света често увучени у свет, монаштво и манастири имају задатак да приводе људе виђењу живота у Богу који и јесте живот у свој својој пуноћи. Да призивају свет покајању и спасену својом послушношћу и својим начином живота. Монаштво, то је пророчки дар и пророчко сведочење Цркве у свету. Целокупним својим психофизичким бићем монаси сведоче у овом и оваквом смислу да постоји једна нова реалност у нашој историји која се зове Јеванђеље Христово, Блага и Радосна вест о новом животу у Христу, Једином Човекољупцу. Зато Св. Макарије Египатски, о спасоносном сведочанству савест које свету дају монаси говори: "Као што трговци бисером, наги силазе у дубину мора, као у смрт водену, да тамо нађу маргарите да би их ставили на царску круну и порфиру, тако и монаси наги излазе из света и силазе у дубоко море зла, и у бездан таме, и из тих дубина захватају и износе на површину драго камеле, и онда напредују ка венцима Христовим, улазе у Цркву Небеску, у Нови Век и у град светли, у заједницу Анђела.

Монаси ће бити они нови грађани неба који ће у хорovima Анђела, попуњавати онај број који је умањен одпадом ђавола. (Св. Јован Лествичник).

Излази по благослову Њ.П.Епископа нишког Г.Г. Иринеја

Сестринство манастира Св.Стефана Липовац